

نیازهای برتر

انسان‌ها در زندگی دو دسته نیاز دارند:

- ۱) نیازهای طبیعی و غریزی
 - این نیازها با سایر موجودات زنده مشترک است.
 - خداوند پاسخ به این نیازها را در جهان خلقت آماده کرده است.
 - خداوند راه آگاه‌شدن از این پاسخ‌ها را به انسان نشان داده است.

مثال: وقتی آب و غذا می‌خواهیم سراغ آب و غذا می‌رویم و هنگام سرما و گرما از مصالح موجود در طبیعت لباس و پوشاک تهیه می‌کنیم.

- ۲) نیازهای برتر و والاتر
 - این نیازها به دلیل سرمایه‌های ویژه انسان است.
 - پاسخ به این نیازها سعادت انسان را تضمین می‌کند.
 - این نیازها تبدیل به دل‌مشغولی و دغدغه انسان می‌شود.
 - تا پاسخ این نیازها پیدا نشود انسان آرام نمی‌گیرد.

نیازهای برتر انسان

۱) شناخت هدف زندگی

اگر انسان هدف زندگی را نشناسد یا خطا کند ← عمر را از دست می‌دهد و فرصت جبران ندارد. «سرمایه وجودی خود» را از دست داده است.

پرسش‌های مهم

- ۱- انسان برای چه زندگی می‌کند؟
- ۲- با تکیه بر کدامین هدف می‌تواند با اطمینان خاطر زندگی‌اش را صرف نماید؟

شوری، ۴۵

در حقیقت زیانکاران

کسانی‌اند که خودشان را دچار زیان کرده‌اند.

﴿ انَّ الْخَاسِرِينَ
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ ﴾

امام سجاد پیوسته دعا می‌فرمود: «خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.»

۲) درک آینده خویش

پاسخ به سؤالات زیر، فقط از عهده کسی برمی‌آید که کاملاً از جهان دیگر و زندگی پس از مرگ آگاه باشد و زاد و توشه آن را بشناسد و به دیگران اطلاع دهد.

پرسش‌های مهم

- ۱- آینده زندگی انسان چگونه است؟
- ۲- آیا زندگی با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات انسان به شکل دیگری گشوده می‌گردد؟
- ۳- اگر حیات به شکل دیگری ادامه می‌یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟
- ۴- زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟
- ۵- خوشبختی وی در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟

که چرا غافل از احوال دل خویشتم
به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم

روزها فکر من این است و همه شب سخنم
از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود

شعر به آینده خویش از نیازهای برتر اشاره دارد.

- ۳) کشف راه درست زندگی
 - ۱) راه «چگونه زندگی یا زیستن» با دو نیاز قبل ارتباط دقیقی دارد.
 - ۲) چون انسان یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی را تجربه می‌کند.
 - ۳) اگر انسان راه درست را انتخاب نکند به زیان بزرگی دچار می‌شود که پایان ندارد.
 - ۴) انسان باید راهی انتخاب کند که از همه سرمایه‌های خود به خوبی استفاده کند و به هدف خلقت خود برسد.

پرسش‌های مهم

- ۱- راه درست زندگی کدام است؟
- ۲- چگونه می‌توان راه درست زندگی را به دست آورد؟

تدبیر در قرآن

در آیات سوره عصر، تدبیر کنید و به سؤال‌های مطرح‌شده پاسخ دهید:

عصر، ۱-۳

﴿و العصر، ان الانسان لفي خسر
الا الذين امنوا و عملوا الصالحات
و تواصلوا بالحق و تواصلوا بالصبر﴾

سوگند به عصر [غلبه حق بر باطل] که واقعاً انسان دستخوش زیان است.
مگر کسانی که گرویده و کارهای شایسته کرده‌اند،
و همدیگر را به حق سفارش و به شکیبایی توصیه کرده‌اند.

۱- خداوند در این سوره به چه چیزی سوگند خورده است؟ چرا؟

پاسخ: به زمان، زیرا بزرگ‌ترین سرمایه انسان است.

۲- چه زیان و خسارتی انسان را تهدید می‌کند؟

پاسخ: زیان عدم استفاده درست از زندگی و کشف نکردن راه درست زندگی.

۳- چه کسانی دچار خسارت و زیان نمی‌شوند؟

پاسخ: کسانی که به درستی از عمر خود در جهت ایمان و عمل صالح استفاده کنند.

➤ هدف انسان

➤ آینده او

➤ راه درست زندگی

سؤال‌های انسان جست‌وجوگر

ویژگی‌های انسان‌های جست‌وجوگر

➤ برای خود و فرصت زندگی ارزش قائل هستند.

➤ نمی‌خواهند موهبت عمر را به آسانی هدر دهند.

➤ دغدغه و دل‌مشغولی مقدس دارند.

➤ دغدغه و دل‌مشغولی نشانگر بیداری و هوشیاری و توجه به ارزش‌گذاری است.

➤ غفلت نسبت به سؤالات اساسی درست نیست، زیرا عواقب آن وقتی گریبان انسان را می‌گیرد که دیگر امکان جبران ندارد.

ویژگی انسان‌های

جست‌وجوگر

کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در پیش کی روی، ره ز که پرسسی، چه کنی، چون باشی؟

ویژگی پاسخ به نیازهای برتر

➤ پاسخ باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد: عمر انسان محدود است و هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه است، انسان فرصتی برای تجربه کافی ندارد ➤ راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد است.

➤ همه‌جانبه باشد: ابعاد روحی، جسمی، فردی و اجتماعی انسان پیوند محکمی با هم دارند ➤ باید به همه نیازها پاسخ دهد.

پاسخگوی واقعی نیازهای برتر

کسی می‌تواند پاسخ نیازهای انسان را بدهد که: ➤ آگاهی کاملی از خلقت انسان داشته باشد. ➤ جایگاه انسان را در نظام خلقت بشناسد.

➤ ابعاد دقیق و ظریف روحی، جسمی، فردی و اجتماعی انسان را بشناسد. ➤ بداند انسان‌ها پس از مرگ چه سرنوشتی دارند.

فعالیت کلاسی

الف) آیا دستگاه تفکر انسان، به تنهایی می‌تواند به این سؤال‌ها، پاسخ کامل و جامع دهد؟ چرا؟

پاسخ: خیر؛ زیرا نمی‌تواند تمام اطلاعات مورد نیاز برای تصمیم‌گیری را جمع‌آوری کند.

ب) آیا انسان به تنهایی می‌تواند مسیر سعادت را طراحی کند؟ چرا؟

پاسخ: خیر؛ زیرا آنان اطلاعات صحیح و کامل را برای طراحی این مسیر در اختیار ندارند.

شیوه هدایت خداوند

خداوند جهان حکیم است. حکیم یعنی کسی که هر مخلوقی را برای هدفی خلق کرده و برای رسیدن به آن هدف او را هدایت و راهنمایی می‌کند.

طه، ۵۰

﴿رَبَّنَا الَّذِي اَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ
ثُمَّ هَدَىٰ﴾

پروردگار ما همان کسی است که آفرینش هر چیزی را به او بخشیده،
و سپس [او را] هدایت کرده است.

پیام آیه

۱ هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است.

۲ خداوند حکیم همه موجودات را هدایت می‌کند.

خداوند همه مخلوقات را هدایت می‌کند — **اَنَا** — هدایت مخلوقات به شیوه‌های متفاوت انجام می‌شود.

چون شیوه هدایت براساس سرمایه‌های موجودات است — **اِنْسَان** — انسان به شیوه خاص خود هدایت می‌شود.

سرمایه‌های انسان:

۱ قدرت تفکر و اندیشه

۲ قدرت اختیار و انتخاب

براساس این دو سرمایه، فعالیت انسان اختیاری است.

فعالیت اختیاری: انسان ابتدا در مورد کارش تفکر می‌کند و اگر مفید تشخیص داد، آن را انتخاب می‌کند.

• به دلیل این ویژگی‌های انسان، خداوند برنامه هدایت او را توسط پیامبران می‌فرستد.

برنامه هدایت پیامبران می‌تواند به سؤالات بنیادین بشر پاسخ دهد.

اگر انسان با آگاهی و اختیار خود برنامه رسولان الهی را بپذیرد به هدفی که خدا در خلقتش قرار داده، می‌رسد.

حدیث

امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خود، هشام بن حکم فرمود:

ای هشام! خداوند رسولانش را به سوی بندگانش نفرستاد — **جز این که** — این بندگان در پیام الهی تعقل کنند.

کسانی این پیام را بهتر می‌پذیرند — **از معرفت برتری برخوردار باشند.**

هر کس که در تعقل و تفکر برتر است — **نسبت به فرمان الهی داناتر است.**

آن کس که عقلش کامل‌تر است — **رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.**

انسان، ۳

﴿اَنَا هِدْيَانَهُ السَّبِيلِ

اَنَا شَاكِرًا اَمَّا كَفُورًا﴾

به درستی که ما به او راه را نشان دادیم

خواه شکرگزار باشد خواه ناسپاس باشد

پیام آیه

۱ اگر کسی در زندگی برنامه دیگری جز برنامه پیامبران الهی انتخاب کند، ناسپاسی کرده است.

۲ این انسان، ناسپاس است چون برنامه اطمینان‌بخش را دیده است اما از انتخاب آن سرپیچی کرده است.

تکمیل کنید:

اگر خداوند به سؤال‌های اساسی انسان پاسخ ندهد و او را رها کند، انسان در قیامت می‌تواند بگوید: **من دلیل و حجتی برای هدایت شدن نداشتم.**

خداوند در قرآن کریم درباره تمام و کامل شدن حجت الهی با فرستادن انبیا فرموده است:

﴿رُسُلًا مَّبَشُرِينَ وَ مَنذُرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الزَّلْسِلِ وَ كَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾

«رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و اندازکننده باشند، تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و دلیلی نباشد.»

خداوند با فرستادن رسولان الهی راه بهانه و دستاویز را بسته است و حجت را بر بندگان تمام کرده است.

اندیشه و تحقیق

- ۱- آیا می‌توانیم پاسخ به نیازهای برتر را به احساسات شخصی و سلیقه فردی واگذار کنیم؟ چرا؟
پاسخ: خیر؛ زیرا پاسخ‌ها باید مطمئن، جامع و همه‌جانبه باشد و در صورت اشتباه بودن ضرر آن قابل جبران نیست.
- ۲- آیا انسان می‌تواند پاسخ‌دادن به این نیازها را نادیده بگیرد و براساس ضرب‌المثل «هر چه پیش آید خوش آید» رفتار کند؟ چرا؟
پاسخ: خیر؛ زیرا در این صورت عمر خود را که سرمایه‌ای گران‌بها است، از دست داده است و چیزی جز حسرت و پشیمانی در صورت اشتباه، به دست نخواهد آورد.
- ۳- قرآن کریم خطاب به پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: «همانا ما این کتاب را به حق برای مردم بر تو نازل کردیم، پس هر که هدایت یافت، خودش سود کرده و هر که گمراه شد، تنها به زیان خود عمل کرده است و تو وکیل و مدافع آن‌ها نیستی» این آیه به کدام مفاهیم درس اشاره دارد؟
پاسخ: این آیه بیانگر آن است که انسان با توجه به قدرت انتخاب و اختیار خودش می‌تواند راه هدایت را بپذیرد یا رد کند.
- ۴- شعر زیر با کدام‌یک از نیازهای برتر انسان مرتبط است؟ چرا؟

مرد خردمند هنر پیشه را عمر دو بایست در این روزگار
تا به یکی تجربه آموختن با دگری تجربه بردن به کار

پاسخ: این شعر بیانگر «کشف راه درست زندگی» از نیازهای برتر انسان است.

سؤال‌های امتحانی

ترجمه و پیام آیات و احادیث

- ۱- با توجه به آیه ﴿قَالَ رَبَّنَا الَّذِي اَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَةً ثُمَّ هَدَى﴾ پاسخ دهید:
(الف) ترجمه آیه را بنویسید.
(ب) اصل عام هدایت، چگونه از این آیه دریافت می‌شود؟
- ۲- ترجمه آیه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ را بنویسید. این آیه، حیات انسان را در چه چیزی می‌داند؟
- ۳- با توجه به آیه ﴿أَنَا هُدَيْنَا السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكِرًا وَإِنَّمَا كَفُورًا﴾ علت ناسپاس خوانده شدن بعضی انسان‌ها چیست؟
- ۴- براساس آیات قرآن چه چیزی سبب می‌شود انسان در روز قیامت دستاویزی نداشته باشد؟

<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید.

- ۵- انسان‌ها نیازهای غریزی و نیازهای برتر دارند.
- ۶- بنا بر حکمت خداوند، مرگ پایان زندگی انسان‌ها نیست.
- ۷- شناخت هدف درست زندگی تنها دغدغه انسان‌های فکور و خردمند است.
- ۸- پاسخ‌های بنیادین باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد.
- ۹- هدایت یک اصل خاص برای انسان‌ها است.

جملات زیر را با کامل‌ترین و کوتاه‌ترین کلمات مناسب تکمیل کنید.

- ۱۰- خداوند هر مخلوقی را با ویژگی‌های وجودش هدایت می‌کند.
- ۱۱- انسان‌ها دو ویژگی تشکر و را دارند.
- ۱۲- پاسخ به نیازها باید باشد به طوری که به نیازهای مختلف انسان پاسخ دهد.
- ۱۳- خداوند هر مخلوقی را برای خلق می‌کند.
- ۱۴- انسان با در پیام الهی تفکر می‌کند و با کسب معرفت راه صحیح زندگی را انتخاب می‌کند.

به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

- ۱۵- کسی که راه درست را نمی‌پذیرد چه نامیده می‌شود؟
- ۱۶- پاسخ‌ها به نیازهای بنیادین چه ویژگی‌هایی باید داشته باشند؟
- ۱۷- هدایت چگونه اصلی است؟
- ۱۸- چرا شیوه هدایت مخلوقات متفاوت است؟
- ۱۹- پاسخ به نیازهای طبیعی و غریزی چگونه داده شده است؟
- ۲۰- چرا نیازهای متعالی منجر به دل‌مشغولی و دغدغه می‌شود؟
- ۲۱- چه نیازهای برتری برای انسان وجود دارد؟ (۲ مورد)
- ۲۲- کشف راه درست زندگی چه ارتباطی با نیازهای دیگر متعالی انسان دارد؟

اصطلاح زیر را تعریف کنید.

۲۳- قدرت اختیار:

به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید.

- ۲۴- دو دسته از نیازهای اصلی انسان را شرح دهید.
- ۲۵- چه سؤال‌هایی در مورد درک آینده انسان پرسیده می‌شود؟ (دو مورد)
- ۲۶- ویژگی‌های درست و قابل اعتماد بودن و همه‌جانبه بودن را در مورد پاسخ به سؤالات اساسی توضیح دهید.
- ۲۷- چرا هدایت یک اصل عام در خلقت است؟
- ۲۸- امام کاظم علیه السلام در مورد پیام الهی به شاگرد خود هشام بن حکم چه فرمودند؟
- ۲۹- چرا انتخاب راه درست غیر از راه پیامبران الهی سبب خسران و ضرر می‌شود؟
- ۳۰- در قرآن چه کسانی ناسپاس به هدایت الهی شناخته شده‌اند؟

معبیت
وحی
لفظی
رس
عدالت
سجام
درو
اعجاز
لفظی
طاهری
جگ
غ وحی
ینی
جاه
ن
مخبت
ولایه
معبیت
وحی
لفظی
رس
زری
درو
عدالت
سجام
درو
اعجاز
لفظی
طاهری
جگ
غ وحی
ینی
جاه
ن
مخبت
ولایه
معبیت
۱۲
لفظی
رس
زری
درو
عدالت

پاسخ سؤال‌های امتحانی

۲۳- قدرتی که براساس آن انسان کاری را که می‌خواهد انجام بدهد انتخاب می‌کند.

۲۴- یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی انسان هستند که پاسخ آن‌ها در طبیعت آمده است، مثل نیاز به غذا و آب و لباس و پوشاک. دسته دوم نیازهای برتر و متعالی انسان هستند، مانند کشف راه درست زندگی، درک آینده خویش.

۲۵- (۱) آینده انسان چگونه است؟

(۲) آیا زندگی انسان با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات وی به شکل دیگری گشوده می‌شود؟

۲۶- الف) جواب‌ها، درست و قابل اعتماد باید باشد. زیرا هر پاسخ مشکوک و احتمالی نیازمند تجربه و آزمون است، در حالی که عمر انسان محدود است و چنین تجربه‌ای را نمی‌تواند داشته باشد.

ب) جواب‌ها باید همه‌جانبه باشد به طوری که به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد؛ زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی وی، پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

۲۷- زیرا خداوند همه موجوداتی را که آفریده است هدایت کرده و به هدف موردنظرشان راهنمایی می‌کند. این، یعنی هدایت، یک اصل عام و همگانی در عالم خلقت است.

۲۸- امام کاظم علیه السلام فرمودند: «خداوند پیام الهی را فرستاده است تا بندگان در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر درک می‌کنند که معرفت بالاتری داشته باشند.»

۲۹- زیرا چنین کسی مانند شخصی است که در هنگام تشنگی، آب گوارا را از دست دوست نگیرد و به بهانه این که انتخاب خودم است جام زهری را که ظاهراً شیرین است بنوشد.

۳۰- کسانی که برنامه اطمینان‌بخش الهی را دیده‌اند ولی آن را انتخاب نکرده‌اند از دید قرآن ناسپاس شناخته می‌شوند.

۱- الف) پروردگار ما همان کسی است که آفرینش هر چیزی را به او بخشیده، سپس او را [هدایت کرده است.

ب) این آیه به هدایت تمام مخلوقات پس از بخشیدن آفرینش به آن‌ها اشاره دارد. [هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است.]

۲- «ای اهل ایمان! خدا و پیامبرش را اجابت کنید هنگامی که شما را به چیزی که حیات‌بخشان است فرامی‌خوانند» این آیه حیات انسان را در پاسخگویی انسان‌ها به دعوت خدا و رسول او می‌داند.

۳- کسی که برنامه هدایت را ببیند و آن را قبول نکند ناسپاس است.

۴- چون خداوند برای هدایت انسان، پیامبران الهی را فرستاده است انسان‌ها در روز قیامت بهانه و دستاویزی نخواهند داشت.

۵- درست

۶- درست

۷- نادرست

۸- درست

۹- نادرست

۱۰- متناسب

۱۱- اختیار

۱۲- همه‌جانبه

۱۳- هدفی خاص

۱۴- عقل خود

۱۵- ناسپاس

۱۶- (۱) درست و قابل اعتماد (۲) همه‌جانبه

۱۷- اصل عام و همگانی

۱۸- زیرا سرمایه‌های مخلوقات متفاوت است.

۱۹- در جهان خلقت و مادی پاسخ داده شده است.

۲۰- زیرا این نیازها دغدغه انسان‌های خردمند فکور است.

۲۱- (۱) کشف راه درست زندگی (۲) شناخت هدف زندگی

۲۲- کشف راه درست زندگی در ارتباط نزدیک با نیازهای دیگر انسان است.